

Holst, nyhedsbrev

September 2023

Nyt fra Civilprocessen

Highlights

Efteråret er over os, september er gået på hæld og det gode (sen-)sommervejr er på retræte. Der er derfor så meget desto bedre tid til at få samlet op på eventuelle hængepartier, og derfor forhåbentlig også god tid til at læse et af de lidt længere nyhedsbreve.

September bød nemlig på flere interessante afgørelser, herunder 3 stk., som jeg har fundet anledning til at analysere endog meget grundigt. I kortform siger disse følgende:

Ved *Vestre Landsrets kendelse af 11. august 2023* fik vi et eksempel på den *vide adgang til at fremlægge sagkyndige beviser til brug for supplerende skønsspørgsmål*, hvilket jeg har benyttet til en længere opsamling på rammerne for og formålet med sagkyndig bevisførelse i forskellige sammenhænge.

I *U 2023.5136 H* fik Højesteret lejlighed til at anvende ankerreglerne (og navnlig *reglerne om oprejsningsbevilling*) i et *flerpartsforhold*. Afgørelsen, der bygger videre på *U 2000.1978 H*, er formentlig månedens vigtigste afgørelse.

Og endelig tog Højesteret i *U 2023.5101 H* efter flere års tilløb stilling til *beregningen af sagens værdi til brug for fastsættelse af sagsomkostninger ved eksklusion af en andelshaver*. Sagen har min personlige interesse, fordi jeg i flere tidligere år forsigtigt har gættet på, at praksis nok ville ændre sig. Den har herudover – naturligvis – konkret interesse for advokater, som beskæftiger sig med eksklusionssager, men som min analyse også viser, er den af *mere almindelig interesse til belysning af principperne for fastsættelsen af sagens værdi, når den underliggende tvist indeholder eller sagens afgørelse medfører udveksling af ydelser*.

Foruden ovenstående »favoritafgørelser«, vil jeg som øvrige highlights fra september nævne følgende:

Ved *U 2023.5008/1 V* er fastslået det ret indlysende, at *når parterne berettiget kommunikerer på anden måde end på portalen, skal kommunikationen stadig stiles til rette modtager* (mail med ankestævning skal sendes til underinstansen, ikke ankeinstansen).

I *U 2023.5048 Ø* afviste landsretten en sag i medfør af *retsplejelovens § 368 a*. Det er ikke i sig selv en nyhed, men sagens faktum er »typisk« for mange sager, og landsrettens grundige bedømmelse heraf er nyttig læsning.

Ved *kendelse af 1. september 2023* tilkendte Vestre Landsret *ikke en rekvirent sagsomkostninger efter isoleret bevisoptagelse*, selvom skønserklæringen for så vidt pegede på mangler ved en gulventreprise. Afgørende blev, at den pågældende arkitekt ikke havde haft en udførende rolle, og skønserklæringen indeholdt ikke tilstrækkelige oplysninger til vurdering af et eventuelt tilsynsansvar. Sagen er et godt eksempel på det, jeg opfatter som en *forsigtig tendens til at foretage en vis sandsynlighedsvurdering i forbindelse med omkostningsafgørelser efter retsplejelovens § 343*.

Og endelig er det i *U 2023.5010 Ø* antaget, at *retsplejelovens § 321 om sikkerhedsstillelse ikke finder anvendelse i kæremål*.

Proceshabilitet

FM 2023.132 – udviklingshæmmet skyldner ikke procesinhabil

Vi starter med et emne, som jeg fra tid til anden berører: Proceshabilitet.

Afgørelserne er altid konkrete, og man skal passe på med at udlede for meget af de enkelte afgørelser. Månedens afgørelser viser dog helt overordnet, at der skal ganske meget til, før en person erklæres procesinhabil (og at vurderingen er konkret i forhold til den enkelte sag).

Den pågældende skyldner, som var udviklingshæmmet, havde ringe forståelse for konsekvenser samt for større sammenhænge og alene forstod korrespondance, når det blev læst og forklaret for ham, fandtes således ikke procesinhabil i en fogedsag (om fuldbyrdelse af en aftale, hvor han var blevet forpligtet som følge af lempelig omgang med sit NemID).

Afgørelsen er værd at læse for den meget grundige gengivelse af partens forhold, samt for følgende sætning, der på elegant vis illustrerer den store forskel på, om en person er i stand til selv at føre en sag, og om en person er procesinhabil (sidstnævnte kræver langt, langt mere):

»Efter oplysninger om S' personlige forhold, som de kan udledes af retsbøgerne fra den forudgående retssag og af udtalelsen fra den praktiserende læge, finder landsretten, at der ikke er tilstrækkelige holdepunkter for at fastslå, at S ikke med hjælp fra andre, f.eks. en beskikket advokat, vil kunne forstå de problemstillinger, som fogedsagen rejser.«

Internationalt værneting

U 2023.4865 V – fortolkning af værnetingsaftale

Sagen vedrører primært spørgsmålet om lovvalg efter Romkonventionen. På vej hertil tog retten imidlertid først stilling til en indsigelse om manglende (international) stedligt værneting.

Parterne havde i en agentaftale udtrykkeligt vedtaget dansk værneting, og en sag om påstået misligholdelse heraf (manglende loyal adfærd) var omfattet af klausulen, jf. Bruxelles I-forordningen art. 25 (da sagsøgte havde tysk hjemting).

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets kendelse af 29. august 2023 – om retsplejelovens § 225 (og varemærkelovens § 125)

Sag BS-22178/2021

En konkret afgørelse om fortolkning af bl.a. retsplejelovens § 225.

Sagens værnetingssspørgsmål, der skulle afgøres efter reglerne om filialværneting, afhang helt overordnet forholdet mellem to selskaber, B UK og B US, der indgik i et joint ventureforhold, der var udviklet på ryggen af en franchiseaftale (med B US som oprindelig franchisetager).

Afgørende blev – og heri ligger den generelt anvendelige præmis – at B UK ikke kunne forhandle eller indgå aftaler på vegne af B US, og joint venture-konstruktionen skabte derfor ikke en filial for B UK i EU.

(Vejen hertil er lidt længere og mere teknisk, men her vil jeg henvise til dommen, som indeholder en ganske udmærket oversigt over de relevante EU-retlige præjudikater. De efterfølgende præmisser vedrørende fortolkningen af varemærkeloven er gode – og også brugbare for jurister med dette speciale – men den mere alment interesserede procesjurist kan nok stoppe midtvejs i dommen).

Sagsførelse og sagsportalen

U 2023.5008/1 V – tekniske problemer (og rette modtager for mails)

En sag der nok kunne placeres under flere overskrifter, men som medtages her som eksempel på, at parterne når de er berettiget til at kommunikere uden for sagsportalen stadig skal gøre det rigtige.

Som følge af tekniske problemer havde det således været berettiget for en part at sende ankestævning pr. mail. Men da ankestævninger skal sendes til den ret, hvis afgørelse ankes; og ankestævningen i den konkrete sag var sendt til landsretten (og først dagen efter til byretten), var anke ikke iværksat (korrekt) rettidigt.

(Det fremgår af dommen, at appellanten havde fremsendt dokumentation for de påberåbte tekniske problemer. Hvad denne dokumentation bestod af, fremgår ikke, og det praktisk interessante spørgsmål om bevis for tekniske problemer blev vi derfor ikke klogere på.)

(Og et yderligere postscript. Jeg har tidligere omtalt U 2022.4215 H, hvor Højesteret udtalte, at der ikke skulle tilkendes sagsomkostninger ved afvisning efter § 389 a, fordi denne påses ex officio. Sagen var en småsag, men jeg læste både dengang og i dag Højesterets præmisser bredere. Det

er i den kontekst interessant, at landsretten i månedens afgørelse tilkendte indstævnte sagsomkostninger; man kunne have forsvaret med henvisning til 2022-afgørelsen at lade være).

Bevisførelse

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets kendelse af 11. august 2023 – sagkyndig erklæring fremlagt i forbindelse med syn og skøn

Sag BS-27482/2023

(Advarsel! Lang analyse).

Det følger af retsplejelovens § 341 a, at parterne ikke må fremlægge ensidigt indhentede erklæringer, når disse er indhentet efter sagens anlæg.

Herved sikres, at sagkyndig bevisførelse *under sagen* sker gennem reglerne om syn og skøn.

Fra denne regel gøres en væsentlig undtagelse for så vidt angår sagkyndige erklæringer, som ikke fremlægges til brug for sagen som sådan, men med henblik på at støtte en begæring om at få afsat en skønsmand eller til brug for supplerende spørgsmål, jf. U 2020.282 H, U 2020.800 V, FM 2020.265, FM 2023.27 og U 2022.4802 Ø. (En sagkyndig erklæring må derimod næppe heller fremlægges for skønsmanden, hvis det sker til brug for første runde med spørgsmål, jf. U 2022.97 H).

Månedens afgørelse er en variant af denne regel. Hvor de fleste trykte afgørelser (herunder højesterets præjudikat i U 2020.282 H) har handlet om fremlæggelse af konkrete tilbud på de arbejder, skønsmanden i sin første erklæring har haft prissat, var erklæringen denne gang en egentlig vurdering fra en civilingeniør, som gik (fagligt) i rette med skønsmandens vurderinger og navnlig den af skønsmanden anvendte fremgangsmåde.

Denne erklæring tillod landsretten, hvilket formentlig er korrekt (adgangen til at forelægge skønsmanden sagkyndige beviser må være ret vid, da skønsmanden netop forudsættes at have fagligheden til at vurdere relevansen af disse).

Samtidig tilføjede landsretten, hvad der ikke nævnes direkte i præmisserne i de øvrige trykte afgørelser, at »Bilag A er isoleret set ikke formuleret på en utilbørlig måde«.

Denne tilføjelse er efter min opfattelse vigtigt. Et tilbud kan næppe nogensinde være udformet utilbørligt (og da tilbud er bindende, vil der præsumptivt altid være realitet i indholdet). Disse må derfor – næsten – altid kunne forelægges skønsmanden.

En sagkyndig kritik udformet på baggrund af og med henvisning til erklæringen er omvendt mere subjektiv, og rammerne for dens udformning er videre. Sådanne erklæringer kan vel efter omstændighederne være enten acceptable eller over stregen, og med den citerede formulering er denne streg tegnet (i øvrigt med samme sprogbrug, som genfindes i § 341 a):

Parterne kan som udgangspunkt fremlægge sagkyndige beviser af enhver art til brug for supplerende spørgsmål til en skønsmand, idet retterne dog må afvise beviser, der efter en konkret vurdering fremstår som utilbørlige (hvilket må omfatte usaglig eller overdreven kritik, herunder kritik af skønsmanden som person fremfor af dennes fremgangsmåde eller faglige vurderinger).

(Også byrettens præmisser kalder på en – lille – analyse. I første instans var resultatet blevet et andet, men med en begrundelse, jeg har stor sympati for. Byretten indleder således med at bemærke, at der er vide rammer for at fremlægge sagkyndige dokumenter for en skønsmand, *når denne har afgivet en erklæring*. Konkret vurderede byretten imidlertid, at den pågældende erklæring *gik ud over skønserklæringen*, hvilket funktionelt svarer til, at erklæringen var fremlagt inden skønsmandens første erklæring.

Både tidligere og ovenfor har jeg argumenteret for, at sådanne erklæringer bør nægtes, og principielt er det også min opfattelse, at en erklæring, som reelt får karakter af »første behandling« af et teknisk spørgsmål, må nægtes. Både fordi risikoen for påvirkning er større, og fordi en sådan erklæring ikke kan siges at have »til formål at stille spørgsmålstegn ved« skønsmandens vurderinger, hvilket var begrundelsen for at tillade fremlæggelse af tilbud i flere af de ovenfor nævnte afgørelser.

Uden at have set sagens bilag er den underliggende vurdering svær at foretage, men for en umiddelbar læsning synes landsrettens omgørelse af byrettens kendelse til dels at være udtryk for, at landsretten ikke har anset erklæringen for at vedrøre (helt) nye spørgsmål.

De lege ferenda er min opfattelse nok, at den mest hensigtsmæssige retsstilling vil være, at erklæringer *kan* afvises med den af byretten anførte begrundelse, men at dette alene bør ske, når erklæringen vedrører helt nye temaer i forhold til det oprindelige skønstema).

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets kendelse af 29. august 2023 – fremlæggelse af fotos til brug for syn og skøn

Sag BS-30960/2023.

Landsretten tillod en part at fremlægge fotos til brug for supplerende spørgsmål til en skønsmand (i en sag om isoleret bevisoptagelse).

Afgørelsen flugter med praksis for fremlæggelse af fotos (der normalt tillades, jf. U 2013.2296 H, der direkte citeres, og om grænserne U 2023.456 V).

Udeblivelse og lovligt forfald

U 2023.4998 Ø – lægeattest udgjorde ikke tilstrækkelig dokumentation

Sagen er en konkurssag, men derfor kan den jo godt være værd at notere sig.

Skyldneren sendte forud for sagen en attest fra egen læge. Attesten var udarbejdet en uge tidligere og beskrev skyldnerens symptomer som »stress symptom, uafklaret langvarig brystsmerte«.

Det var i attesten ved afkrydsning angivet, at skyldneren var forhindret i at møde, hvilket begrundes med den noget diffuse sætning, at skyldneren »var henvist til udredning, og at forløbet skønnedes at kunne tage op til 3 måneder«, i hvilken periode skyldneren (angiveligt) slet ikke kunne møde i retten.

Hverken skifteretten eller landsretten fandt denne erklæring tilstrækkelig.

Anke- og kærebegrænsninger

U 2023.5048 Ø – om retsplejelovens § 368 a

Denne sag bliver nok et af mine undervisningseksempler fremover.

Sagen vedrørte berettigelsen af en opsigelse af et lejemål, der angav at være begrundet i ejerens ønske om selv at bebo boligen.

Udlejeren havde forinden tilbudt lejerne at købe ejendommen, og udlejeren (eller hendes ægtefælle) havde i tiden op til beviseligt været i dialog med en ejendomsmægler om salg af ejendommen samt med lejerne om fremvisning af samme.

Boligretten fandt derfor – ikke overraskende – at opsigelsen med henvisning til ejerens ønske om at bebo ejendommen ikke var berettiget.

For landsretten anførte ejeren samme beviser og synspunkter med følgende tilføjelser:

For det først tilføjedes, at ønsket om at bebo ejendommen skyldtes »udviklingen i appellants sygdom«. Denne begrundelse var ikke angivet i den oprindelige opsigelse; stod i klar modstrid med det forudgående hændelsesforløb; og var i ankestævningen ikke nærmere dokumenteret. Det var

med andre ord meget lidt overbevisende, og kunne derfor ikke i sig selv begrunde anke.

For det andet ønskede ejeren at afgive supplerende forklaring. Dette bevisskridt var dels en gentagelse/udbygning af eksisterende bevisførelse; dels et bevis af ringere bevisværdi end f.eks. nye bilag eller syn og skøn, og det kunne derfor heller ikke i sig selv begrunde anke.

For det tredje ønskede ejeren at afhøre sin ægtefælle – men at han ville skulle afgive forklaring under strafansvar, kan man som følge af interessefællesskabet mellem ægtefællerne vel om dette bevis sige omtrent det samme.

Afgørelsen illustrerer således både hovedområdet for bestemmelsen (bevissager med et begrænset bevistema og med en ret nem bevisbedømmelse), og forskellen på relevante nye beviser/anbringender og mere oplagt uvæsentlige tilføjelser (en supplerende partsforklaring eller et perifært bevis kan ikke i sig selv begrunde admittering).

Oprejsningsbevillinger

U 2023.5136 H – for sen anke i flerpartssag ikke admitteret

(Advarsel! Lang analyse – både fordi sagen er komplekst og emnet praktisk vigtigt).

Højesteret ændrede landsrettens afgørelse om at admittere en anke indleveret efter ankefristens udløb.

At Højesteret afviser en for sen anke, er der i sig selv intet overraskende ved – netop ankefristen håndhæves i praksis hårdt – men som uoverensstemmelsen mellem de to instanser også peger på, var sagen ikke et helt let tilfælde. Månedens afgørelse rejste (og rejser) således mere generelt spørgsmål om håndteringen af anke i adoptionskæder. Af samme grund er det nødvendigt lige at få det grundlæggende faktum på plads for at forstå kendelsens rækkevidde (og her skal man altså holde tungen lige i munden).

Sagen var anlagt af en boligforening mod hhv. en kommune, et revisionselskab og et arkitektfirma, og vedrørte overordnet det økonomiske opgør, efter kommunen havde ophævet en kontrakt om boligforeningens opførelse af et pleje- og rehabiliteringscenter.

Ved byrettens dom blev boligforeningen pålagt at betale et mindre beløb til arkitektfirmaet og et større beløb til revisionselskabet, mens kommunen blev pålagt at friholde boligforeningen for disse udgifter.

Kort efter dommen skrev revisionselskabet, at man ikke agtede at anke (eller kære omkostninger). Derimod ankede

arkitektfirmaet sagen over for boligforeningen, hvilket gav anledning til en kortere skriftveksling mellem boligforeningen og revisionselskabet (der ønskede klarhed over, om selskabet ville blive inddraget).

Også mellem kommunen og boligforeningen var der skriftveksling, hvilket navnlig vedrørte et praktisk spørgsmål om, hvorvidt kommunen kunne betale domsbeløbet direkte til arkitektfirmaet.

Dagen før ankefristen indgav boligforeningen ankestævning mod kommunen (med påstand om friholdelse for alle krav fra arkitektfirmaet i ankesagen).

I kommunens ankesvarskrift nedlagde kommunen påstande vedrørende friholdelseskravet *både* vedrørende forholdet mellem boligforeningen og arkitektfirmaet og forholdet mellem boligforeningen og revisionselskabet.

Af kommunens ankesvarskrift fremgik som parter bl.a. revisionselskabet, hvilket gav anledning til en udenretlig dialog mellem boligforeningen og revisionselskabet, der efter min opfattelse kan sammenfattes som følger: Boligforeningen mente, at kommunen (»de facto«) var part i ankesagen i medfør af kommunens ankesvarskrift. Revisionselskabet mente, at det måtte bero på en fejl (kopiering af partsnavne), at selskabet var nævnt, og at der under alle omstændigheder ikke (formelt) var sket anke.

Efter nogle måneders dialog, og således længe efter ankefristens udløb, indgav boligforeningen en formel ankestævning mod revisionselskabet, og påberåbte sig som bærende argument for, at denne skulle admittes, Højesterets kendelse i U 2000.1978 H (hvor Højesteret tillod en for sen anke i en adcitationskæde under henvisning til, at anken var affødt af en anke »højere oppe« i adcitationskæden).

Det var dette argument, landsretten fulgte, hvilket efter min opfattelse ville være forkert, selv hvis situationen kunne sammenlignes med 2000-afgørelsen. Den bærende tanke bag 2000-præjudikatet er, at en adcitant, der først på dagen for ankefristens udløb (eller ganske tæt på) mødes med en anke i hovedsagen skal have en reel mulighed for at inddrage den i byretten adciterede part også i ankesagen – og adcitanten kan derfor forvente oprejsningsbevilling, hvis en således foranlediget ankestævning er indleveret ganske hurtigt efter, at sagen er anket over for adcitanten.

I månedens afgørelse gik der ikke dage men uger (og vel næsten måneder) fra ankesvarskriftet (der udvidede ankesagen til at vedrøre det krav, der havde udspring i tvisten med revisionselskabet), til boligforeningen indleverede ankestævning – og så er der under alle omstændigheder ikke grundlag for oprejsningsbevilling.

Anken blev imidlertid i Højesteret afvist af en anden grund, der på mange måder er mere principiel end ovenstående analyse af de tidsmæssige betingelser for U 2000.1987 H (selvom Højesteret også peger på ovenstående analyse i de sidste dele af præmisserne).

Af Højesteret blev det i første række tillagt betydning, at kommunen i den udenretlige korrespondance forud for boligforeningens ankestævning havde taget specifikt forbehold for at nedlægge påstand om tilbagesøgning af *det fulde beløb*, hvis sagen blev anket.

Boligforeningen *vidste derfor i god tid inden ankefristen (og inden ankestævningens indlevering)*, at sagen i anken meget vel ville kunne komme til at vedrøre kravet med udspring i boligforeningens tvist med revisionselskabet. Boligforeningen havde *derfor haft anledning til at inddrage revisionselskabet allerede i ankestævningen*, i det omfang dette skønnes relevant, og det var *allerede derfor ikke undskyldeligt, at anken var indleveret så sent*.

Herved illustreres tydeligt, at det bærende princip for U 2000.1987 H netop er, at en part, der ikke tidligere har haft anledning til at anke (hvis sagsøgte er frifundet i hovedsagen er det jo helt meningsløst at anke over for en adciteret), skal have en rimelig frist fra den udvikling, der gør anke værd at overveje.

Det vil typisk være tilfældet i sager med »partskæder« (hvad månedens afgørelse jo faktisk var et eksempel på), men netop kun typisk. Er sagens omstændigheder eller den udenretlige dialog sådan, at parten tidligere havde rimelig anledning til at anke, så gælder de almindelige ankefrister.

Sagsomkostninger

U 2023.5101 H – sagsomkostninger ved eksklusion fra andelsboligforening

(Advarsel! Lang analyse).

Vi slutter med en sag, som jeg har glædet mig til at omtale – fordi jeg tidligere har mere end antydnet, at retspraksis ved landsretterne efter min opfattelse var forkert; og fordi Højesteret kan siges at have taget tilløb (eller mere præcist at have bedt om en egnet sag til) en afgørelse igennem en årrække.

I U 2020.4009 H og U 2021.757 H om *udmåling af sagsomkostninger* ved eksklusion fra en andelsboligforening skrev Højesteret begge gange, at der »som sagen er forelagt« ikke var grundlag for at tage stilling til opgørelsen af sagens værdi.

Og året efter skrev Højesteret samme præmisser i U 2021.3767 H, hvilket gav mig anledning til en kæk bemærkning om, at

Højesteret »for tredje gang havde vinket med samme vognstang«.

Årsagen til, at spørgsmålet er svært, er at der kan opstilles forskellige argumentationsrækker for værdiansættelsen, hvad praksis fra landsretterne også viser.

En række afgørelser har således fastsat værdien af sagen til andelens værdi (idet eksklusionen netop indebærer en pligt-mæssig afståelse af denne), jf. U 2011.347 Ø (med henvisning til U 2003.186 V og U 2003.2644 Ø. Omvendt fandt samme landsret ved en kendelse omtalt i FM 2017.117, at der ved opgørelsen af sagens værdi må tages hensyn til den ved eksklusionen forestående afhændelse af andelsboligen, hvorfor »sagens reelle værdi er mindre end andelens (skøn-nede) værdi«, uden at komme nærmere ind på, hvordan man så kunne regne).

Disse afgørelser – som efter min opfattelse er klart forkerte – overser imidlertid både den særlige konstruktion i andels-boligforeninger og den modydelse, der jo opnås ved et (tvangs-)salg.

Andre afgørelser har taget udgangspunkt i boligafgiften (og altså reelt sidestillet tvisten med en lejeretlig sag). Det var bl.a. tilfældet i den konkrete sag, der i september er afgjort af Højesteret, og denne tilgang har da også noget mere for sig.

Realiteten er jo i andelsboligforeninger, at den enkelte andel ikke har en markedsværdi men en beregnet maksimalpris, og at andelshaverens primære udgift ikke er et realkreditlån men en betaling til andelsboligforeningen, der på mange måder ligner leje. Herved tages der altså højde for den særlige andelskonstruktion, men det overses, at selve eksklusionens konsekvens er en (tvangsmæssig) udveksling af ækvivalente ydelser.

Selve salget af andelen ligner således mere det klassiske ejendomssalg, om hvilket det i »Sagsomkostninger i Civile Sager« s. 99 siges, at sagens værdi i sager om ophævelse af køb af fast ejendom skal være 0 kr. (hvilket nu udtrykkeligt er forudsat i forarbejderne til retsafgiftsloven, jf. også bet 1752/2019 s. 134 f.).

Den udtalte præmis må være, at en ejendom, der sælges på markedsvilkår, altid har netop den værdi, der er aftalt som købspris (og at aftalen derfor går ud på udveksling af ækvi-valente ydelser). Og heri ligger den svære nuance i sager om andelsboliger, der som skrevet ikke har en markedsværdi.

Det var med andre ord ikke et oplagt spørgsmål, Højesteret skulle besvare – men løsningen er både klar og tydelig:

Det følger af retsafgiftsloven, at man ved opgørelse af sagens værdi i sager, hvor påstanden er betinget af en modydelse,

skal opgøre påstandens »nettoværdi«. Samme princip gælder i sager, hvor påstanden har til formål at gennemføre (eller forhindre) en sådan udveksling af ydelser.

Anvendt på andelsboligforeninger indebærer det, at sagens (netto-)værdi er 0 kr., hvilket kan forklares som følger:

»Som medlem af andelsboligforeningen ejer [man] en andel af foreningens formue, hvortil der er knyttet en eksklusiv brugsret til bolig i foreningen. Medlemskabet indebærer herudover bl.a. ret til at udøve indflydelse i foreningen og pligt til at betale boligafgift. Ved en eksklusion ville [man] skulle fraflytte og afstå sine andele i foreningen, men [man] ville samtidig modtage værdien af de afståede andele, som [ens] brugsret knytter sig til.«

Herved bekræftes det i forarbejderne til retsafgiftsloven opstillede princip for beregning af sagens værdi i afgiftsmæs-sig henseende i relation til udmåling af sagsomkostninger, og dette principps anvendelse i andelsboligsager fastlægges en gang for alle.

(Og så er konsekvensen – som i alle andre sager, hvor påstan-dens (netto-)værdi er 0 kr. – at omkostninger ikke udmåles takstmæssigt, men under hensyn til det udførte arbejde og det opnåede resultat – hvori det underliggende aktivs værdi i øvrigt kan indgå som et af flere momenter, jf. U 2008.1848 H).

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets kendelse af 1. september 2023 – sagsomkostninger efter isoleret bevisoptagelse

Sag BS-38483/2023.

Et svært emne, som jævnlige berøres i mine nyhedsbreve – men også typisk i form af omtale af konkret begrundede afgørelser.

Afgørelsen er en af de »sjældne«, derved at rekvirenten ikke fik tilkendt sagsomkostninger, men med en begrundelse, som ikke kunne føre andre steder hen.

Under isoleret bevisoptagelse havde skønsmanden overord-net udtalt, at der efter hans opfattelse var mangler ved udførelsen af en gulventreprise men ikke ved projekteringen.

Den skønsindstævnte arkitekt, som havde forestået projek-teringen (men ikke udførelsen), kunne derfor ikke pålægges at betale sagsomkostninger – og det kunne heller ikke føre til pålæg af omkostninger, at skønsmanden mere generelt havde udtalt, at rådgiver efter omstændighederne kan have en pligt til at reagere på opdagede fejl og mangler, idet der ikke var stillet øvrige spørgsmål til klarlægning af et eventuelt tilsynsansvar i den konkrete sag.

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets kendelse af 29. august 2023 – retshåndhævelsesdirektivet i isoleret bevisoptagelse

Sag BS-30200/2023.

Afgørelsen fastslår, at udmåling af sagsomkostninger skal ske i lyset af retshåndhævelsesdirektivet i sager om isoleret bevisoptagelse, når formålet med sagen er at få belyst spørgsmål af betydning for en påstået krænkelse af rettigheder omfattet af direktivet.

(Samme fortolkning var foreslået i U 2023 B s. 167 ff., og resultatet har da også meget for sig – om ikke andet, så fordi man ellers ville gøre omkostningsmæssig forskel på, om samme bevisskridt blev gennemført ved isoleret bevisoptagelse eller under en retssag; og det endda på en måde, der ville incentivere rettighedshavere til at anlægge civil sag, og dermed virke stik modsat de hensyn, som retterne ved anvendelsen af retsplejelovens § 343 forudsættes at varetage).

I den konkrete sag drejede det sig om syn og skøn til belysning af, om skønsindstævnte havde krænket rekvirentens rettigheder efter bl.a. ophavsretsloven.

(Parterne var også uenige om, hvorvidt der overhovedet var grundlag for at tilkende sagsomkostninger, idet skønsindstævnte mente, at der havde været tale om overflødig bevisførelse. Som sagen var ført for landsretten, var der imidlertid ikke anledning til direkte at tage stilling hertil).

U 2023.xxxx V – Vestre Landsrets dom af 1. september 2023 – sagsomkostninger efter retshåndhævelsesdirektivet

Sag BS-4136/2021 – sagen er endnu ikke optaget til publicering, men fremgår af landsrettens hjemmeside og må forventes optaget i ugeskriftet.

I en sag om betaling for hospitalers visning af TV (hvor Region Midtjylland blev pålagt at betale 10 mio. kr.), fastsatte landsretten skønsmæssigt sagsomkostninger til 1 mio. kr.

Det fremgår udtrykkeligt af præmisserne, at sagsøgeren ikke havde fremlagt en opgørelse over de faktiske udgifter (jf. om betydningen heraf U 2023 B s. 163 ff.), og landsrettens præmisser peger vel på, at en sådan opgørelse *kunne* have begrundet en større udmåling.

Det store beløb sikrer imidlertid i sig selv – som også angivet i begrundelsen – en dækning som væsentligt overstiger, hvad vi er vant til i sager, som ikke er omfattet af retshåndhævelsesdirektivet.

TFA 2023.381 – (beskikket) advokat i flere overlappende sager med begrænset tvist

Sagen vedrører direkte spørgsmålet om fastsættelse af salær til en beskikket advokat, der førte to sager for samme ægtefælle og var i den ene af disse beskikket.

Begge sager blev forliget, efter advokaten havde fået medhold i spørgsmål om international og stedlig kompetence.

Advokaten mente på baggrund af det udførte arbejde at være berettiget til et honorar på over 100.000 kr., men fik alene tildelt 25.000 kr. (plus moms), med følgende interessante begrundelse:

»Efter sagens karakter, værdi, udfald og forløb, herunder at sagen er forliget før afslutningen af forberedelsen, og da udelukkende spørgsmålet om skifterettens internationale kompetence og modpartens retlige interesse har været behandlet, fastsættes salæret til advokat A til 25.000 kr. med tillæg af moms, i alt 31.250 kr. Skifteretten har ved salærets fastsættelse navnlig lagt vægt på, at såvel ægtefælleskifteloven som retsplejeloven indeholder klare regler om international kompetence, om tidspunktet for indbringelse for skifteretten og om fri proces i ægtefælleskifter og skifteretlige tvister, at der ikke har været afholdt fysiske retsmøder, men udelukkende to telefonmøder, der omfattede begge sager.«

Starter man bagfra kan det konstateres, at det er helt sædvanligt både i relation til fastsættelse af salær og udmåling af sagsomkostninger at lægge vægt på, at en advokat som følge af repræsentation af flere parter i samme sag – eller samme part i flere sager – alt andet lige vil have mindre arbejde i den enkelte tvist, end ellers.

Tilsvarende sædvanligt er det, at der ved udmålingen af sagsomkostninger, når en sag forliges, lægges vægt på den stedfundne skriftveksling – og hvis sagen har været forhandlet om en delspørgsmål, at der lægges vægt på omfanget heraf.

Interessant er det imidlertid at læse formuleringen »at såvel ægtefælleskifteloven som retsplejeloven indeholder klare regler om international kompetence.«

Formuleringen er ikke helt det samme, som at sagen har haft et begrænset juridisk og faktisk omfang (hvad næste led i sætningen sigter til), og det er – som jeg lige erindrer praksis – en sjældenhed, at retten så direkte tillægger det betydning, at retten har opfattet sagens afgørelse som »let«.

Andre spørgsmål

U 2023.5010 Ø – om retsplejelovens § 321 i kæresager (og lidt andet)

En lidt interessant sag om sikkerhedsstillelse. I første instans pålagde Sø- og Handelsretten sagsøger at stille sikkerhed efter § 321. Da sikkerheden ikke blev stillet, blev sagen afvist ved kendelse, hvilket sagsøgeren kærede. Og i kæresagen opstod så spørgsmålet, om der skulle stilles sikkerhed.

Herom udtalte landsretten, at »Retsplejelovens § 321 vedrører efter sin ordlyd alene sagsøgers sikkerhedsstillelse. Bestemmelserne i retsplejelovens kapitel 37 om kære indeholder ingen henvisninger til § 321.« Landsretten fandt derfor ikke, at bestemmelsen fandt anvendelse under en kæresag.

Heri ligger den mest principielle del af afgørelsen, for resultatet var vel ikke givet, og selvom jeg hælder til at være enig, vil jeg gerne se en afgørelse fra Vestre Landsret også (se om sikkerhedsstillelse ved anke, der mere oplagt er omfattet, U 2023.541 V).

Sagen vedrørte som anført i overskriften »lidt andet«. Mere specifikt havde Sø- og Handelsretten valgt den forkerte afgørelsesform ved afvisning af sagen. Det var sket ved kendelse, men burde være sket ved dom. Sagen burde derfor også være anket, men henset til baggrunden for den valgte appel-form, fandt landsretten ikke grundlag for at afvise sagen, hvilket flugter med praksis som analyseret i min Almanak for 2021.

Denne nuance kunne vel have givet anledning til at genbesøge spørgsmålet om sikkerhedsstillelse. For sagen burde jo rettelig være en ankesag, ikke et kæremål. Og i ankesager gælder bestemmelsen i § 321 (den begrundelse havde jeg nok adopteret som dommer i sagen, også fordi den generelle tendens er, at selvom partens appel i tillid til underinstansens afgørelsesform ikke bør føre til afvisning, skal appelsagen som udgangspunkt behandles i »rette form«).

Det spørgsmål rejste landsretten ikke, men der blev anledning til at bedømme Sø- og Handelsrettens oprindelige afgørelse om sikkerhedsstillelse, og sagen siger derfor også noget mere alment om § 321.

I den konkrete sag fandt landsretten således, at nogle i sagen fremlagte bankgarantier ikke var tilstrækkelige, bl.a. fordi de angav Sø- og Handelsretten som kreditor og ikke omtalte hverken sagsøgte eller den konkrete tvist (da sagsøger var hjemmehørende i UK, var der ikke grundlag for at fravige kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af § 321, stk. 2).

Som dokumenterne er gengivet i dommen, var konklusionen oplagt, men mere generelt kan den vel tjene til påmindelse

om, at man bør udvise omhyggelighed ved udformningen af garantier til opfyldelse af et pålæg efter § 321.

U 2023.5047 Ø – berigtigelse (i straffesag)

En straffesag om berigtigelse, men da hjemlen (retsplejelovens § 221) er den samme, skal den nævnes.

Også fordi landsrettens præmisser er enormt præcise for, hvor bestemmelsens grænser går:

»Da der i præmisserne i dommen af 29. november 2022 er gjort udførligt rede for rettens vurdering af spørgsmålet om førerretsfrakendelse, ligesom det i præmisserne herefter anføres, at T på den anførte baggrund herefter frakendes retten til at føre motordrevet køretøj, hvortil der kræves kørekort, bortset fra lille knallert, i 1 år fra endelig dom, lægges det til grund, at retten ved dommens afsigelse havde taget stilling til frakendelsesspørgsmålet, men at bestemmelsen om førerretsfrakendelse ved en forglemmelse ikke blev medtaget i dommens konklusion.«

En forkert domskonklusion kan berigtiges, når det *af præmisserne klart fremgår, hvad retten har ment*, og domskonklusionen på den baggrund åbenbart indeholder en skrivfejl i forhold til det egentlige resultat.

U 2023.5092 V – uskyldsformodningen I EMRK Art. 6, stk. 2 og samspillet mellem straffe- og civilsag

Vi slutter med en afgørelse, som jeg selv synes er ret interessant.

Sagsøgte var under en straffesag om muligt tyveri af computere delvist frifundet (fandtes at have stjålet 25 ud af påstået 43 computere fra sin arbejdsgiver. Disse havde sagsøgte erkendt at have taget).

Sagsøgtes arbejdsgiver havde under straffesagen indtalt et erstatningskrav, som ikke blev pådømt, og anlagde derfor civil sag med påstand om erstatning for de 25 computere samt for de 18, for hvilket sagsøgte ikke var dømt, og for yderligere 14 computere, som var opdaget senere.

Landsrettens dom vedrørende de 18 computere er interessant – også selvom vi i høj grad nærmer os straffeprocessen.

Landsretten udtalte således, at det følger af EMRK art. 6, stk. 2 – som landsretten selv påser – at en frifindelse i en straffesag ikke senere må drages i tvivl, og (allerede) derfor kunne arbejdsgiveren ikke gives medhold i sit erstatningskrav.

(Landsretten støtter sig på Y mod Norge (sag 56568/00) og Ringvold mod Norge (sag 34964/97), der gav anledning til en indgående drøftelse i dansk litteratur. Senere afgørelser bl.a.

i sager anlagt mod Norge illustrerer, at bestemmelsen ikke udelukker erstatning, når idømmelse heraf ikke er udtryk for en stillingtagen til, at vedkommende har begået den omtvistede kriminelle handling. Landsrettens begrundelse læser jeg som udtryk for en – for – restriktiv fortolkning af EMRK.

Spørgsmålet er vanskeligt, og løsningen er både nuanceret og genstand for betydelig debat, som det falder uden for et civilprocesretligt nyhedsbrev at gennemgå.

For procesfolkene er det imidlertid værd helt overordnet at notere sig, at der i medfør af EMRK Art 6, stk. 2, må gøres særlige overvejelser, når man fører civil sag om samme tema, som er genstand for strafferetlig forfølgning – og så må man slå op i speciallitteraturen, hvis man i en konkret sag skal bruge det).

Publicerede afgørelser

I september har Ugeskriftet og de øvrige anførte tidsskrifter trykt følgende afgørelser, der er omtalt i mit nyhedsbrev for august samt tidligere nyhedsbreve som angivet:

- U 2023.5041 H – om retsplejelovens § 226
- TFA2023.362/1 (U 2023.4293 Ø) (FM 2023.43) – blankettvang efter dødsboskifteloven
- TFA 2023.364 (U 2023.4370 Ø) - om retsplejelovens § 389 a i en (speciel) sag fra familieretten
- MAD 2023.110 (U 2023.4840 H) – sag anlagt mod vurderingsmændene (tvistnævn)

Og så kan det nævnes, at der i TFA 2023.301 er trykt retsso-
ciologisk undersøgelse af reglerne om fri proces i skilsmis-
sesager.

Kristian Torp
E, kto@holst-law.com
T, +45 8934 1162
M, +45 3010 2223